

الگوی فضایی موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان فومن

معصومه پرتوی نژادفومنی^۱، سیمین ارمغان^{۲*}، آریتا رجبی^۳

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. استادیار گروه جغرافیا، واحد یادگار امام(ره)، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳. دانشیار گروه جغرافیا، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول، Email: nmolaeih@iaurasht.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۳ تیر ۱۴۰۳

چکیده

مقدمه: کارآفرینی از فعالیتهایی است که می‌تواند برطرف کننده بسیاری از چالش‌های اقتصادی در مناطق روستایی باشد.

هدف: الگوی فضایی موانع کارآفرینی، شناسایی و معرفی روستاهای کارآفرین و بررسی و تحلیل عوامل تاثیرگذار در کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان فومن است.

روش شناسی: باتوجه به موضوع و متغیرهای تحقیق، پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی می‌باشد. از نظر گردآوری اطلاعات از نوع تحقیقات اسنادی - میدانی و با استفاده از روش آماره I موران محلی (ALMI) می‌باشد.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: قلمرو تحقیق شهرستان فومن در غرب استان گیلان می‌باشد.

یافته‌ها و بحث: موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان فومن از جمله مولفه مالی، مولفه فرهنگی - اجتماعی، امکانات، موانع فردی، موانع خانودگی و دولتی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته و نتایج حاصل از نظر سنجی جامعه آماری پاسخ دهنده بیانگر اینست که بیش از ۸۵ درصد پاسخ دهندگان معتقدند که متغیرهای فوق تاثیر متوسط، زیاد و بسیار زیادی در کارآفرینی دارند همچنین نتایج الگوی فضایی مولفه‌های موجود در موانع کارآفرینی مناطق روستایی (موانع مالی، مولفه فرهنگی-اجتماعی، امکانات در نقاط روستایی، موانع فردی، خانوادگی و موانع دولتی) با استفاده از روش I موران محلی (ALSI) نشان می‌دهد که نقاط روستایی در همه زمینه‌ها در پهنه شهرستان بطوریکسان عمل کرده و دارای رفتار تصادفی هستند.

نتیجه‌گیری: در نهایت الگوی فضایی - مکانی کارآفرینی در روستاهای شهرستان فومن از بعد موانع کارآفرینی (مالی، فرهنگی - اجتماعی، امکانات، فردی، خانوادگی و دولتی)، نشان داد که الگوی حاکم از نوع تصادفی بوده و رفتار غیر تصادفی در برخی از نقاط روستایی بصورت محدود وجود داشته است که این رفتارها با آماره I موران محلی به اشکال مختلف خوشه‌ای و غیر خوشه‌ای یعنی بالا-بالا (HH)، پایین-پایین (LL)، بالا-پایین (HL) و پایین-بالا (LH) ظاهر شده است.

کلیدواژه‌ها: موانع، کارآفرینی، روستا، مناطق روستایی، شهرستان فومن.

مقدمه

کارآفرینی روستایی راهکاری جدید در نظریه‌های توسعه برای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی در مناطق روستایی در راستای دستیابی به توسعه پایدار است و به‌عنوان یک راهبرد نو در توسعه مناطق روستایی به علت ماهیت اشتغال‌زایی بالا می‌تواند برای روستائیان اشتغال مولد و دائم و برای بیکاران فصلی اشتغال موقت ایجاد کند. در واقع کارآفرینی در بسیاری از کشورها به عنوان ابزاری کلیدی جهت رشد و توسعه محسوب می‌شود. کارآفرینی روستایی می‌تواند نقش مهمی در کاهش نابرابری‌های فضایی بین مرکز و پیرامون ایفا کند. با توجه به اهمیت کارآفرینی روستایی در فرآیند توسعه، تاکنون در ایران تلاش‌های زیادی برای رشد و گسترش کارآفرینی در روستاها به انجام رسیده است. علیرغم کوشش‌های صورت گرفته، یک نکته اساسی این است که کارآفرینی روستایی در ایران با چالش‌های عمیق و برنامه‌ریزی نشده و موانع متعددی مواجه است.

بنابراین یکی از مشکلات اساسی کشور ایران در سال‌های اخیر، عقب‌ماندگی روستاها و مهاجرت روستاییان به نواحی شهری و بخصوص حاشیه شهرهای بزرگ بوده است که عامل اصلی آن مسایل اقتصادی، به خصوص دسترسی به اشتغال می‌باشد. فرایند کارآفرینی و خلاقیت که اساس و بستر ساز تغییر و تحول و دگرگونی به ویژه در مناطق روستایی است نقش بسیار بنیادین و تعیین‌کننده‌ای در این زمینه ایفا می‌کند. در زمینه کارآفرینی مناطق روستایی و موانع کارآفرینی مطالعات مختلفی در جهان و ایران انجام شده که به برخی از آنها پرداخته می‌گردد:

پاتو (۲۰۱۸)؛ در مقاله خود با عنوان «کارآفرینی روستایی: داستان یک رویداد نادر» به این نتیجه رسیده‌اند که تنها درصد کمی از سرمایه‌گذاری‌هایی که در مناطق روستایی فعالیت می‌کنند، نمونه‌هایی از «کارآفرینی روستایی» مؤثر را تشکیل می‌دهند، که بیشتر آنها فقط شرکت‌هایی هستند که در محیط‌های روستایی واقع شده‌اند. سرمایه‌گذاری‌های جدید روستایی معمولاً کوچک هستند (از نظر کارمندان و گردش مالی)، عمدتاً به بازار داخلی متکی هستند و از نظر عملکرد از سایر سرمایه‌گذاری‌های جدید (واقع در شهرداری‌ها و شهرداری‌های شهری) عقب هستند. موتیار و همکاران (۲۰۱۸)؛ در مقاله خود با عنوان «نقش کارآفرینان اجتماعی در توسعه مقصد روستایی» به دنبال بررسی چگونگی ارتباط کارآفرینان اجتماعی با توجه ما به توسعه مقصد روستایی بوده‌اند. در حالی که بسیاری از مناطق روستایی پیرامونی از نظر حفظ جوامع و جذب گردشگر با چالش‌های مهمی روبرو هستند، اغلب کارآفرینان اجتماعی، به همان اندازه که کارآفرینان سنتی در توسعه ایده‌های جدید، محصولات و فعالیت‌های جدید و تجسم آینده‌ای برای منطقه مشارکت دارند، هستند. این مطالعه که بر اساس مطالعات موردی حاصل از ۹ مصاحبه نیمه ساختاریافته در مناطق روستایی در ایرلند، آفریقای جنوبی و ایالات متحده انجام شده است، نقش‌های کلیدی را که کارآفرینان اجتماعی از نظر توسعه مقصد روستایی ایفا می‌کنند، شناسایی می‌کند. یعنی یک فرصت‌طلب، کاتالیزور و معمار شبکه، و از این برای ایجاد یک چارچوب نظری استفاده می‌شود که در آن SE می‌تواند تحلیل شود. جلاگر و کیوایتکوسکی (۲۰۱۸)؛ در مقاله خود با عنوان «مفاهیم، چشم‌اندازها و معضلات کارآفرینی در جشنواره‌های روستایی» به این نتیجه رسیده‌اند که جشنواره‌ها نقش مهمی در جوامع روستایی دارند و معمولاً در اکوسیستم‌های محلی ورزش، فرهنگ، تجارت و سایر انواع انجمن‌ها گنجانده شده‌اند، جایی که ممکن است عناصری از انسجام، تعهد و معنا و همچنین مزایای اقتصادی گاه به گاه را ارائه دهند. تعداد بسیار کمی از جشنواره‌های مورد بررسی کاملاً تجاری بوده و اهداف تجاری به دلایل ایدئولوژیک و رابطه‌ای عموماً از سوی برگزارکنندگان در رتبه پایینی قرار دارند. از سوی دیگر، شواهد قوی وجود دارد که نشان می‌دهد کسب‌وکارهای محلی واقعاً در اکوسیستم جشنواره‌های روستایی شرکت می‌کنند و تعاملات متقابل متعددی بین کسب و کارهای محلی، سازمان‌دهندگان جشنواره و ساکنان وجود دارد که در کنار هم ابزاری عالی برای هدایت فعالیت‌های کارآفرینانه ایجاد می‌کنند. بورک تونالی و سندر (۲۰۱۹)، در مقاله‌ای با عنوان عوامل تعیین‌کننده کارآفرینی در ترکیه به تحلیل عوامل جنسیتی پرداخته نتایج تجزیه و تحلیل نشان می‌دهد که جوان و مرد بودن تأثیر مثبتی بر کارآفرینی در ترکیه دارد. علاوه بر این، در حالی که سطوح بالاتر درآمد احتمال کارآفرین بودن را افزایش می‌دهد، آموزش در سطح عالی این احتمال را کاهش می‌دهد. ترس از شکست بر شروع کار جدید تأثیر منفی می‌گذارد

و شروع یک کسب و کار جدید به عنوان یک انتخاب شغلی مطلوب و دیدن موفقیت در شروع آن دارای ارزش بالایی می‌باشد. علی و یوسف (۲۰۱۹)؛ در مقاله خود با عنوان «سرمایه اجتماعی و قصد کارآفرینی: شواهد تجربی از جامعه روستایی پاکستان» به این نتیجه رسیده‌اند که سرمایه اجتماعی با شکل گیری مطلوبیت ادراک شده، خودکارآمدی ادراک شده و هنجارهای اجتماعی ادراک شده نسبت به کارآفرینی تأثیر مثبت معناداری بر نیت کارآفرینی دارد. این مطالعه توصیه می‌کند که جامعه روستایی پاکستان باید در مورد پتانسیل فرصت‌های کارآفرینی آگاه شود و چنین برنامه‌های آگاهی مزایای منحصر به فردی برای بخش‌های مختلف جامعه روستایی دارد. زنان، افراد بیکار، و به‌ویژه نسل‌های جوان ممکن است از حداکثر مزایا برخوردار شوند، زیرا مردم مناطق کوهستانی قبلاً گزینه‌های درآمدی محدودی دارند. در چنین حالتی، توسعه نیت کارآفرینی جامعه کوهستانی در گیلگیت-بالتستان منجر به درک مزایای شروع سرمایه‌گذاری‌های خود، کسب مزایای اقتصادی و کمک به درآمد خانوارها می‌شود. سامانتا (۲۰۱۹)؛ در مقاله خود با عنوان «افزایش کارآفرینی در گردشگری روستایی برای توسعه پایدار: مطالعه بر روی روستای هیراپور اودیشا» به این نتیجه رسیده‌اند که روستای هیراپور در فاصله ۱۵ کیلومتری جنوب شرقی بوبانسوار پایتخت اودیشا در منطقه خوردا اودیشا واقع شده است. هیراپور به خاطر معبد معروف تانتریک ۶۴ یوگینی در سرتاسر جهان شناخته شده است. اگرچه کوچکترین زیارتگاه یوگینی از ۹ زیارتگاه کشف شده در هند است، این زیارتگاه قرن نهم بهترین معبد حفظ شده در نوع خود در کشور برای انجام هرگونه مطالعه در مورد آیین تانترا بوده است. به دلیل نزدیکی به پایتخت، جدای از ارتباط تاریخی، باستان‌شناسی و فرهنگی، تعداد زیادی از مسافران و محققان خارج از کشور را پذیرفت. هدف این مقاله افزایش درک اهمیت کارآفرینی در گردشگری روستایی در روستای هیراپور و شناسایی راه‌های افزایش کارآفرینی در گردشگری است که می‌تواند به توسعه پایدار روستایی کمک کند. بالانوسکا و همکاران (۲۰۲۰)؛ مقاله خود با عنوان «نقش فعال سازی فعالیت‌های کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی در اوکراین» به این نتیجه رسیده‌اند که این مقاله نقش کارآفرینی را در احیای مناطق روستایی اوکراین اثبات می‌کند. مشکلات و موانع اصلی توسعه تجارت مدرن کشاورزی ارائه شده است. توجه به سهم بالای خانوارها در کل تولید محصولات کشاورزی و همچنین وضعیت بحرانی در خصوص وضعیت اشتغال روستاییان است. امکان اشتغال ساکنان مناطق روستایی با فعال کردن ابتکارات شهروندان بیکار برای سازماندهی فعالیت تجاری خود در نظر گرفته شده است. ویژگی‌ها و انگیزه‌های اجرای استراتژی تنوع بخشی برای واحدهای اقتصادی از جمله تولیدکنندگان کشاورزی آشکار می‌شود. جهت‌های موجود و چشم‌انداز تنوع در برخی مناطق در اوکراین تجزیه و تحلیل می‌شود. جهت‌های اصلی شکل‌گیری مکانیسم سازمانی و اقتصادی متنوع‌سازی فعالیت‌های کارآفرینی به هزینه فعال‌سازی اشکال جدید اشتغال جمعیت خلاصه می‌شود که به توسعه پیچیده اجتماعی- اقتصادی و اکولوژیکی مناطق روستایی در اوکراین کمک می‌کند. بویکو (۲۰۲۰)؛ در مقاله خود با عنوان «گردشگری سبز به عنوان یک جهت چشم انداز برای توسعه کارآفرینی روستایی» نشان داده است که وضعیت فعلی دگرگونی بازار اقتصاد اوکراین مستلزم جستجوی اشکال جدید مدیریت اقتصادی در مناطق روستایی است. یکی از این شکل‌ها می‌تواند تجارت کوچک باشد، زیرا منافع تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان محصولات را به حداکثر می‌رساند. علاوه بر این، همه اقشار مردم به ویژه روستاییان علاقه مند به توسعه این بخش از اقتصاد هستند. زیرا با ایجاد اشتغال برای بخش بزرگی از مردم زمینه‌ساز شکل‌گیری نظام اقتصادی نوین کشور می‌شود. گردشگری سبز روستایی جلوه امیدوارکننده‌ای از فعالیت‌های کارآفرینانه در مناطق روستایی است. توسعه گردشگری سبز به عنوان راهی برای افزایش درآمد روستاییان، یک رویه اثبات شده جهانی است. در حال حاضر هیچ سیاست ملی سیستماتیک در این زمینه در اوکراین وجود ندارد. استفاده گسترده از رویه اروپایی و ایجاد محیط قانونی لازم در اسرع وقت برای غلبه بر مشکلاتی که مانع توسعه گردشگری سبز روستایی مبتنی بر دامداری‌های شخصی و شرکت‌های کشاورزی است، ضروری است. سونها و همکاران (۲۰۲۰)؛ در مقاله خود با عنوان «کارآفرینان در گردشگری روستایی: آیا انگیزه‌های سبک زندگی به شیوه‌های مدیریتی کمک می‌کند که اکوسیستم‌های کارآفرینی پایدار را تقویت می‌کند؟» به این نتیجه رسیده‌اند که کارآفرینان توسط عوامل مختلفی برانگیخته می‌شوند که انگیزه سبک زندگی نقش اصلی را

ایفا می‌کند. به چالش کشیدن یافته‌های سایر مطالعات در مورد کسب و کارهای کوچک در گردشگری، کارایی و موفقیت کسب و کار به‌عنوان یک دغدغه همیشگی مشهود است و شیوه‌های مدیریت، اگرچه غیررسمی، دقیق هستند. تلکن و جونگ (۲۰۲۰)، در مقاله‌ای با عنوان تأثیر ارزش‌ها و جهت‌گیری آینده در شکل‌گیری کارآفرینی پایدار، نشان می‌دهد که مشاغل آموزشی و دیگر مشاغل می‌توانند اهداف کارآفرینی پایدار را از طریق استراتژی‌های فعال‌سازی ارزش برای افزایش تمایل به کارآفرینی تحریک کنند. علاوه بر این توصیه می‌شود که به عنوان یک سیاست، برنامه‌های دولتی باید به تقویت هنجارهای ذهنی به عنوان راهی متفاوت برای تحریک شکل‌گیری کارآفرینی‌ها کمک نمایند. ایساکاوا و همکاران (۲۰۲۱)؛ در مقاله خود با عنوان «روش‌های حمایت دولتی از کارآفرینی نوآور. نمونه گردشگری روستایی» به این نتیجه رسیده‌اند که ارتباط مقاله با نیاز به توسعه پتانسیل کسب و کار کوچک به منظور پیشرفت نوآورانه در اقتصاد قزاقستان تعیین می‌شود. کشورهایی که به طور کامل درگیر حمایت از کارآفرینی نوآورانه بوده‌اند به رهبر تبدیل شده‌اند. مشکل این است که توسعه کسب و کارهای نوآورانه کوچک توسط یک سیستم پیچیده دولتی مقررات و پشتیبانی که برای نیازهای کارآفرینان ناکافی است، تسهیل نمی‌شود. با این حال، این مشکل اصلی توسعه کارآفرینی نوآورانه نیست، که در مطالعه با جزئیات بیشتر ارائه شده است. جهت افزایش اثربخشی تأثیر برنامه‌های حمایتی دولتی بر توسعه کارآفرینی نوآورانه، که عمدتاً از تجربه خارجی کشورهای توسعه یافته وام گرفته شده است، اثبات شده است. نویسندگان نه تنها برخی از راه‌های توسعه نوآورانه کارآفرینی در قزاقستان را پیشنهاد می‌کنند، که به گفته نویسندگان، اجرای فرآیند نوآوری در گردشگری روستایی و در کل کشور را تسریع می‌کند. و در ایران نیز علیدوست و لشگرآرا، ۱۳۹۲، به موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی (مطالعه موردی: شهرستان گرمسار) به این نتیجه رسیده‌اند که یافته‌های حاصل از تحلیل رگرسیون گام به گام مشخص گردید که از میان موانع مورد مطالعه دو متغیر موانع اقتصادی و آموزشی در مجموع ۱۹ درصد از تغییرات واریانس توسعه کارآفرینی را تبیین کردند.

فرجی سبکبار و همکاران، در مقاله خود تحت عنوان «شناسایی و تحلیل فضایی بسترهای مناسب فرصت‌های کارآفرینی در گردشگری نواحی روستایی مطالعه موردی نواحی روستایی شهرستان ورزقان» به این نتیجه رسیده‌اند که یکی از شناخته شده‌ترین راهبردهای توسعه روستایی، گردشگری و فرصت‌های مربوط به آن در زمینه کارآفرینی است. شناسایی فرصت یکی از مولفه‌های کلیدی فرایند کارآفرینی و یکی از عوامل اساسی در بقا و توسعه به شمار می‌رود. این تحقیق به دنبال پاسخ به سوال بهترین شرایط مکانی برای وجود فرصت‌های کارآفرینی در بخش گردشگری چیست؟ نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که در نواحی روستایی شهرستان ورزقان فرصت‌های مناسبی برای کارآفرینی در بخش گردشگری وجود دارد (Faraji Sobkbar et al., 2013). کلاگر و آقائی در مقاله خود تحت عنوان «بررسی نقش کارآفرینی کشاورزی در توسعه روستایی»، به این نتیجه رسیده‌اند که متنوع سازی اقتصاد روستایی تنها با القا از بیرون محقق نمی‌شود، مگر این که کارآفرینان محیط‌های روستایی، خود فرصت‌ها و منابع بالقوه و بالفعل را بشناسند و با استفاده بهینه از آن‌ها تنوع اشتغال و اقتصاد را برای محیط‌های روستایی به ارمغان بیاورند؛ به همین جهت ایجاد مزیت‌های جدید اقتصادی، افزایش رفاه انسانی، جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها و برقراری سازگاری بین فعالیت و فضای زندگی در نواحی روستایی از اهداف راهبردی توسعه روستایی است که می‌تواند از طریق کارآفرینی روستایی و کشاورزی دست یافتنی گردد (Klager and Aghaei, 2013). احمدی زاده و همکاران، در مقاله «بررسی نقش کارآفرینی زنان روستایی در توسعه کشاورزی نواحی روستایی (مورد شهرستان جیرفت)»، به این نتیجه رسیده‌اند که حضور زنان در روستاها و همچنین کارآفرینی زنان سبب توسعه روستایی در شهرستان جیرفت شده است که در بین مولفه‌ها مولفه‌های حضور زنان در بازار، جایگاه مناسب زنان روستایی در سیاست‌های توسعه کشور، مهارت در زمینه استفاده از ابزار آلات و فناوری نوین بیشترین میانگین (۳/۸۳) را دارا می‌باشد (Ahmadizadeh et al., 2015). نظری و شیخی در مقاله خود با عنوان «کارآفرینی کشاورزی و نقش آن در توسعه پایدار نواحی روستایی مطالعه موردی: دهستان چقانرگس» به این نتیجه رسیده‌اند که دهستان چقانرگس متأثر از آب و هوای مساعد و خاک حاصلخیز یکی از مراکز عمده تولیدات کشاورزی در سطح شهرستان و حتی استان کرمانشاه بوده است که اقتصاد و

معیشت غالب ساکنین آن وابسته به فعالیت های کشاورزی است. نتایج نشان می‌دهد که رابطه معناداری میان توسعه کشاورزی و توسعه کارآفرینی در دهستان چقانرگس برقرار است. به صورتی که توسعه کشاورزی می‌تواند مبنای توسعه روستایی قرار گیرد. بررسی توان طبیعی دهستان نیز نشان می‌دهد که کشاورزی منطقه از توان‌های محیطی بالایی برای توسعه برخوردار است (Nazari and Sheikhi, 2015). اکبرپور در مقاله خود با عنوان «نقش و عملکرد توانمندسازی روستاییان در کارآفرینی مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان هشتروند)» به این نتیجه رسیده است در مجموع، روستاهای مورد مطالعه، نسبت به شاخص‌های مؤلفه شخصی که در چهار بُعد مورد بررسی قرار گرفت، روستاییان در گرایش به فعالیت‌های کارآفرینانه بیشتر با گرایش به تأمین امیال و برداشت‌های فردی خود که در غالب گویه‌هایی همانند کسب سود، کسب اعتبار اجتماعی و ... مطرح بوده، به رویکرد کارآفرینی علاقه داشته‌اند (Akbarpur, 2015). ارمغان در مقاله خود تحت عنوان «چالش‌ها و چشم‌اندازهای نقش کارآفرینی در توسعه روستایی ایران؛ مطالعه موردی روستاهای بخش باقرشهر» به این نتیجه رسیده است که چالش‌هایی مانند مهاجرت و تخریب محیط زیست و نیز خشک‌سالی و ناکارآمدی بخش کشاورزی و نیز فشارهای ناشی از ازدیاد جمعیت و از طرف دیگر افزایش نسبی سطح تحصیلات ساکنین روستایی کارآفرینی را به متغیری اساسی در توسعه روستایی ایران تبدیل کرده است. این مقاله از نظر بررسی ارتباط علل مختلف با کارآفرینی از نوع همبستگی و از نظر هدف به دلیل قابل اجرا بودن کاربرد است. چارچوب زمانی این تحقیق از نوع عرضی یا مقطعی است که فقط یک بار در مقطع زمانی چند ماه صورت گرفته است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه کارآفرینان روستاهای باقرشهر می‌باشند (Armaghan, 2016). قاسمی و همکاران در مقاله خود با عنوان شناسایی و تحلیل فرصت‌های توسعه کارآفرینی در نواحی روستایی مطالعه موردی: بخش رضویه، شهرستان مشهد به این نتیجه رسیده‌اند که مهم‌ترین فرصت‌های پیش روی توسعه کارآفرینی در نواحی روستایی شامل: فرصت‌های قانونی با (۲۳/۳۸)، ظرفیت‌های اجتماعی با (۱۷/۸۲)، نیروی انسانی با (۱۲/۱۳)، مواد اولیه با (۸/۱۳)، دسترسی به مراکز جمعیتی با (۵/۸۹) درصد واریانس تبیین شده می‌باشند. از آنجایی که کارآفرینی می‌تواند نقش بسیار مهمی در توسعه و رونق اقتصاد روستا داشته باشد (Ghasemi et al., 2016). طیب نیا در مقاله خود با عنوان «تحلیل نقش کارآفرینی در توسعه ی پایدار روستایی نواحی مرزی مطالعه ی موردی: بخش خاو و میرآباد، شهرستان مریوان» به این نتیجه رسیده است که از جمله راه کارهای مهم توسعه و توسعه پایدار روستایی در بخش خاو و میرآباد؛ ایجاد اشتغال و مهم‌ترین ابزار آن کارآفرینی است که کارآفرینی باعث کاهش بیکاری، افزایش بهره‌وری افراد و منابع و در نتیجه سبب افزایش درآمد مردم و جامعه می‌شود و منجر به پایداری و توسعه ی پایدار روستایی در نواحی مرزی می‌گردد (Tayebnia, 2016). جهانسوزی و فراهانی در مقاله خود با عنوان «نقش کارآفرینی کشاورزی در توسعه نواحی روستایی» به این نتیجه رسیده‌اند که متنوع‌سازی اقتصاد روستایی تنها با القا از بیرون محقق نمی‌شود، مگر این که کارآفرینان محیط‌های روستایی، خود فرصت‌ها و منابع بالقوه و بالفعل را بشناسند و با استفاده بهینه از آنها تنوع اشتغال و اقتصاد را برای محیط‌های روستایی به ارمغان بیاورند؛ به همین جهت ایجاد مزیت‌های جدید اقتصادی، افزایش رفاه انسانی، جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها و برقراری سازگاری بین فعالیت و فضای زندگی در نواحی روستایی از اهداف راهبردی توسعه روستایی است که می‌تواند از طریق کارآفرینی روستایی و کشاورزی دست یافتنی گردد (Jahansouzi and Farahani, 2016). حسینی نیا و فلاحی به عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (نمونه مطالعه: مناطق روستایی شهرستان منوجان) پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی در سطح شهرستان منوجان رادقالب این نه مقوله اصلی طبقه بندی کرد: عوامل فردی، فرهنگی اجتماعی، زیر ساختی، طبیعی و بوم شناختی، قانونی، آموزشی، نهادی، سیاسی و اقتصادی. افزون بر این، سازوکار تعاملی ایشان را منطبق بر الگوی ساختارگرایی نظریه داده بنیان، ذیل شش مولفه نظری منعکس کرد (Hosseini Nia and Falahi, 2016). اکبرپور و عظیمی در مقاله خود تحت عنوان «نقش کارآفرینی بر توسعه گردشگری روستایی (کشاورزی)»، به این نتیجه رسیده‌اند که یکی از مهمترین راهکارها در جهت توسعه روستایی پایدار، رشد و توسعه کارآفرینی روستایی است. در واقع کارآفرینی موتور

توسعه اقتصادی در بهره‌گیری از توان محلی به شمار می‌آید و در برنامه‌ریزی توسعه روستایی به آن توجه شایانی شده است. نتیجه نقش کارآفرینان گردشگری برای توسعه گردشگری روستایی و کشاورزی بسیار مهم می‌باشد، بنابراین بهبود محیط کارآفرینی در جوامع روستایی و همچنین افزایش دانش و مهارت‌های کارآفرینان ی کشاورزان و به ویژه جوانان روستایی می‌تواند به توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی و کشاورزی کمک شایانی نماید (Akbarpour and Azimi, 2017). مرادی در مقاله خود تحت عنوان «تحلیل زمینه‌های کارآفرینی در توسعه فضاهای پیراشهری مورد: شهرستان کرمانشاه» به این نتیجه رسیده‌اند که روستاهای چقاقاسم و شاهینی دارای بالاترین درجه توسعه‌یافتگی کارآفرینی با قابلیت بازساخت فضایی است. همچنین ارزیابی نتایج نمرات تأثیر، بیانگر اهمیت سرمایه‌گذاری در متغیرهایی (زیرساخت‌های فیزیکی روستا) است که اثرات بازدارنده متغیر کمبود ثروت افراد کارآفرین را تعدیل می‌نماید (Moradi, 2018). عقبایی و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «تبیین قابلیت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی (مطالعه موردی منطقه سبلان)» به این نتیجه رسیده‌اند که مناطق روستایی سبلان از قابلیت‌های کارآفرینی متعددی برخوردارند که عبارت است از قابلیت‌های گردشگری در زمینه اکوتوریسم، توریسم مذهبی و توریسم ورزشی؛ قابلیت جغرافیای پزشکی در زمینه کشت گیاهان دارویی، عسل درمانی و آب درمانی؛ منابع معدنی از قبیل کانی‌های فلزی، غیر فلزی و مصالح ساختمانی می‌باشد (Aqabaei et al., 2018). قدیری معصوم و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «پهنه‌بندی فضایی مزیت نسبی کارآفرینی روستایی و عوامل مؤثر در آن (مورد مطالعه شهرستان پارس آباد)» به این نتیجه رسیده‌اند که دهستان‌های اصلاندوز، اسلام آباد، ساوالان و اولتان بیشترین مزیت نسبی را در کارآفرینی روستایی دارا هستند و عوامل متمایز کننده عمدتاً عملکردی محلی دارند و کمیت و کیفیت کارآفرینی را تحت تأثیر قرار می‌دهند (Qadiri Masoom et al., 2018). خسروی پور و همکاران، ۱۳۹۸، در مقاله خود تحت عنوان «موانع کارآفرینی زنان روستایی بخش مرکزی استان کرمانشاه» به این نتیجه رسیده‌اند که به ترتیب، عامل زمینه‌ای با (۲۲/۶۲) درصد، عامل حمایتی با (۶/۳۹) درصد، عامل دولتی با (۵/۳۵) درصد، عامل شغلی با (۵/۰۴) درصد، عامل شخصیتی با (۳/۹۹) درصد، عامل جنسیتی با (۳/۵) درصد و عامل آموزشی با (۳/۲۹) درصد بیشترین میزان واریانس تبیین شده را به خود اختصاص داده و در کل این ۷ عامل مجموعاً (۵۳/۲۰) درصد کل واریانس موانع مؤثر بر کارآفرینی را تبیین کرده‌اند. رحمانی فضلی و عزیزپور، ۱۳۹۸، به تحلیل ظرفیت‌های توسعه کارآفرینی در ناحیه روستایی دامغان پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که در روستاهای شهرستان دامغان، زیرساخت‌های کارآفرینی (از جمله زیرساخت‌های فیزیکی و سرمایه‌ای) فراهم بوده اما محیط اجتماعی و به خصوص اقتصادی برای گسترش کارآفرینی مهیا نیست. زیرساخت‌ها به تنهایی موجب ارتقای سایر مؤلفه‌های کارآفرینی نمی‌شود بلکه می‌توان از آن به عنوان بستری برای شکوفایی سایر مؤلفه‌ها استفاده کرد و کارآفرینی روستایی را ارتقاء بخشید. در واقع با کارآفرینی در روستاها می‌توان روند توسعه روستایی را تسریع کرد زیرا کارآفرینی علاوه با کشف و شکوفایی سرمایه‌های پنهان اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و نهادی، منجر به به ایجاد درآمد پایدار و در نتیجه کاهش مشکلات (مهاجرت، بیکاری و غیره) برای روستاییان می‌شود (Khosravipour et al., 2018). فراهانی و الوندی به تبیین چالش‌های کارآفرینی کسب و کارهای کوچک روستایی، (مطالعه موردی روستاهای شهرستان بیجار)، پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که همه چالش‌ها در کارآفرینی کسب و کارهای کوچک تأثیرگذار بوده‌اند، اما عوامل اقتصادی با بار عاملی (۰/۹۱) دارای بالاترین تأثیر در بین چالش‌های موجود بوده است و چالش‌های فردی و اجتماعی با بار عاملی به ترتیب (۰/۲۳) و (۰/۲۸) دارای کمترین بار عاملی بوده است (Farahani and Alwandi, 2019). مرادی و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «اثرات کارآفرینی روستایی در توسعه فضاهای پیراشهری شهرستان کرمانشاه» به این نتیجه رسیده‌اند که بین متغیرهای روحیه کارآفرینی افراد، فرآیند اقتصادی و محیطی حاکم بر روستا و توسعه فضاهای پیراشهری رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح یک درصد خطا برقرار است. نتایج تحلیل رگرسیون نیز نشان داد که متغیرهای کارآفرینی روستایی (روحیه کارآفرینی افراد، فرآیند اقتصادی و محیط (بیرونی و درونی) حاکم بر روستا)، تأثیر معنی‌داری بر توسعه فضاهای پیراشهری داشته و توانایی تبیین ۹۶ درصد از تغییرات متغیر توسعه فضاهای

پیراشهری شهرستان را دارد. مهم‌ترین متغیر اثرگذار نیز متغیر محیطی تشخیص داده شد (Moradi et al., 2019). عزیزپور و همکاران در مقاله خود با عنوان «ادراک جامعه محلی از امکانات و موانع شکل‌پذیری سازمان فضایی شبکهای در نواحی گردشگری در راستای توسعه کارآفرینی روستایی؛ مورد مطالعه: ناحیه محمدآباد - زرینگل (شهرستان علی‌آباد کتول)» به این نتیجه رسیده‌اند که سازمان فضایی قطبی ناحیه محمدآباد - زرین گل (شهرستان علی‌آباد کتول) (با نقش غالب دو نقطه شهری فاضل‌آباد و علی‌آباد) متاثر از عواملی همچون، ساختار توپوگرافیکی کوهستانی، مرکزیت شهری، ضعف خدمات و دسترسی به آن، روابط یک سویه درون و برون منطقه‌ای، ضعف وجود زنجیره تامین و ارزش گردشگری و ضعف بازار کار نتوانسته با تغییر در ساختارها و کارکردها به سمت الگویی شبکه‌ای حرکت کند. پژوهش تأکید دارد سازمان‌یابی فضایی شبکه‌ای، صرفاً متأثر از ساختارهای محیطی و کالبدی - فضایی نیست. بلکه، عوامل اجتماعی - اقتصادی (به‌ویژه اقتصادی) از اهمیت برخوردار است. نگاه به مفهوم فضا به عنوان یک پدیده صرفاً مکانی نیازمند تغییر است (Azizpour et al., 2019). روزبهانی و همکاران، در مقاله خود با عنوان «واکاوی پیامدهای مکانی فضایی توسعه اقتصاد گردشگری با رویکرد کارآفرینی در نواحی روستایی (مورد مطالعه: بخش سامن شهرستان ملایر)»، به این نتیجه رسیده‌اند که توسعه اقتصاد گردشگری با رویکرد کارآفرینی در محدوده مورد مطالعه منجر به حفظ منابع طبیعی روستا، افزایش امنیت، توسعه زیرساخت‌ها و خدمات زیربنایی روستایی شده است. همچنین توسعه فرصت‌ها و محصولات گردشگری منجر به تغییر ساختار محیط روستا، جمعیت‌پذیری و توسعه سیستم حمل و نقل شده است (Rozbahani et al., 2019). حجتی پور به پدیدارشناسی فضای کارآفرینی و کسب و کار روستایی در مناطق منتخب ایران (با تأکید بر چالش‌های زیسته) پرداخته و به این نتیجه رسیده است که در فضای پساکارآفرینی چالش‌های روستائیان متأثر از سه عامل و زمینه کلی شامل «شرایط کلان حاکم بر فضای کشور»، «واقعیت‌های مکانی» و «زمینه‌یابی شکست فرد در عرصه رقابت» است. چالش‌های پساکارآفرینی روستایی، تهدید جدی علیه پایداری کسب و کارهای کارآفرینانه و اشتغال‌زای روستایی به شمار می‌رود که بخشی از آن تحت کنترل و مدیریت کنش‌گر (کارآفرین) و بخشی نیز تحت اراده سیاسی و تصمیم‌گیری تسهیل‌گران (دولت و حکمرانان محلی) است. حل مشکلات پساکارآفرینی منوط به اقدام هم‌آهنگ و توانمندکنش‌گران و تسهیل‌گران است تا در چارچوب یک برنامه‌ریزی پایین به بالا و مشارکتی، انجام پذیرد (Hajipur, 2022). ایمانی و عظیمی در بررسی قابلیت‌ها و ظرفیت‌های توسعه کارآفرینی در نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستاهای بخش خورش رستم شهرستان خلخال) به این نتیجه رسیده‌اند که نتایج آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد مولفه فردی و زیرساختی در روستاهای موردبررسی وضعیت نسبتاً مناسبی در توسعه کارآفرینی داشته است؛ با این وجود، مؤلفه‌های اقتصادی و اجتماعی از وضعیت مناسبی در این روستاها برخوردار نبوده است. همچنین نتایج ضریب همبستگی نشان داد بیشترین همبستگی بین ویژگی‌های فردی سطح تحصیلات و درآمد با ظرفیت‌های کارآفرینی بوده است (Imani and Azimi, 2021). رشیدیان و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «چالش‌ها و راهکارهای توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان بهار» به این نتیجه رسیده‌اند که از نظر پاسخگویان، بالا بودن هزینه‌های تولید از جمله انرژی و نیروی کار (با ضریب تغییرات ۰/۳۶۸) و ضعف زیرساخت‌های حمایتی نظیر بیمه (با ضریب تغییرات ۰/۳۷۵) مهم‌ترین چالش کارآفرینی روستایی بوده است. همچنین، از میان راهکارهای مختلف راهکارهای اقتصادی با ضریب (۰/۶۸۷) (نظیر اعطای تسهیلات و وام‌های کم‌بهره) و پس از آن راهکارهای آموزشی با ضریب (۰/۶۶۴) (نظیر افزایش خودباوری و اعتماد به نفس) و راهکارهای حمایتی با ضریب (۰/۶۵۰) (تشویق و حمایت از ایده‌های نو) به ترتیب جزء مؤثرترین راهکارهای توسعه کارآفرینی در سطح روستاهای شهرستان بهار هستند (Rashidian et al., 2021). بهمنی و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «تحلیل بر عوامل موثر بر توسعه گردشگری کشاورزی و زمینه‌یابی کارآفرینی در مناطق روستایی (مورد مطالعه: روستاهای استان تهران)» به این نتیجه رسیده‌اند که عواملی نظیر تأمین اقامتگاه برای گردشگران، طرح‌های تشویقی دولت، هماهنگی بین سازمان‌های دولتی، آگاهی بخشی به کشاورزان و بسترسازی برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی با سطح معناداری (۰/۰۰۰) و مقدار مثبت کای اسکور، مهم‌ترین اولویت‌های موثر در توسعه گردشگری کشاورزی مناطق

روستایی استان تهران می‌باشند (Bahmani et al. 2021). رضایی و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «طراحی مدل ساختاری تفسیری توسعه پایدار کارآفرینی روستایی (مطالعه موردی: استان گلستان)» را انجام داده اند. هدف پژوهش ایشان طراحی مدل ساختاری تفسیری توسعه پایدار کارآفرینی روستایی در استان گلستان بوده است. نتایج تحقیق بیانگر آن است که ابعاد اجتماعی و محیطی در سطح اول و اقتصادی و نهادی در سطح دوم قرار گرفتند (Rezaei et al., 2021). رضایی و همکاران؛ در مقاله خود تحت عنوان «طراحی الگوی توسعه پایدار کارآفرینی روستایی با تأکید بر گردشگری الکترونیکی با استفاده از تکنیک دلفی فازی و معادلات ساختاری» به این نتیجه رسیده اند با استفاده از روش دلفی فازی و برخورداری از نظر خبرگان، ۲۰ شاخص گردشگری الکترونیکی شناسایی و با استفاده تحلیل عاملی تأییدی به شش دسته کلی (خدمات اینترنتی، توسعه و آموزش نیروی انسانی، توسعه فرهنگ جامعه، حمایت‌های دولتی، امنیت و استفاده از اینترنت در سایر امور مرتبط با مردم) تقسیم گردید و در ادامه با استفاده از روش معادلات ساختاری، روابط بین متغیرهای تحقیق مشخص شد. شایان ذکر است جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزارهایی نظیر SPSS, Excel, LISREL استفاده شده است و نهایتاً بر اساس تحلیل‌های انجام گرفته الگو برآزش و ارائه گردید (Rezaei et al., 2021). فتوحی و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «اثرات گردشگری کشاورزی بر توسعه کارآفرینی روستایی با محوریت توسعه پایدار (مطالعه موردی: روستاهای شاخص استان یزد)» به این نتیجه رسیده‌اند که متغیرهایی چون روستا، گردشگر، کشاورز و مزرعه یا باغ از پیشران‌های اولیه (ارکان) گردشگری کشاورزی بوده و نتایج پژوهش حاکی از آن است که متغیرهایی همچو زیرساخت‌ها، حمایت‌های دولتی، انگیزه گردشگران و آموزش آنها با محوریت گردشگری کشاورزی عامل توسعه روستایی با نتایج اثر بخش (رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، توسعه و تحول و توسعه فرهنگ کار و کارآفرینی) می‌باشند (Fotuhi et al. 2021). فرجی سبکبار و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «نقش حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی؛ مورد: شهرستان گمیشان» به این نتیجه رسیده‌اند، مهمترین شاخص‌ها با معادلات ساختاری (SME) اعتبار آن مورد سنجش خواهد گردید. با توجه به حل مدل برنامه‌ریزی خطی در روش بهترین_بدترین، شاخص‌های مشارکت با وزن (۰/۴۰۱) رتبه اول، به عنوان مهم‌ترین شاخص و شاخص مسئولیت‌پذیری با وزن (۰/۰۲۴) رتبه هشت، کم‌اهمیت‌ترین شاخص حکمروایی خوب در بر تسهیل فرصت‌های کارآفرینی معرفی شدند. با تکنیک رتبه‌بندی WASPAS، روستاهای حوزه شرقی با امتیاز (۳/۳۶۵) در رتبه اول و روستاهای حوزه غربی با وزن (۳/۲۲۹) در رتبه دوم و روستاهای حوزه شمالی با وزن (۳/۱۱۷) در رتبه سوم از نظر تاثیر شاخص حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی باشند (Faraji Sobkbar and et al, 2021). قدیری معصوم و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی پیشران‌های توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی ایران» به این نتیجه رسیده‌اند. که در این میان فراوانی و تکرار پیشران‌های رفتاری بیشتر از سایر پیشران‌ها بوده است. همچنین شناسایی ۷ دیدگاه در مورد پیشران‌های توسعه کارآفرینی روستایی را نشان می‌دهد. بر اساس این دیدگاه‌ها به ترتیب بیشترین تأکید بر روی پیشران‌های رفتاری، آموزشی، اقتصادی، حمایتی و زیرساختی بوده است (Qadiri Masoum and et al, 2021). دربان آستانه و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «تحلیل اثرگذاری عوامل ساختاری نوآوری بر فرایند کارآفرینی روستایی (نمونه مورد مطالعه: شهرستان فاروج)» به این نتیجه رسیده‌اند که نتایج آزمون فریدمن به منظور مقایسه میزان تأثیر و اولویت‌بندی هر یک از شاخص‌های موثر در نوآوری نشان می‌دهد که ویژگی‌های فردی (با میانگین رتبه‌ای ۵/۸۶) بالاترین اولویت و شاخص خارجی، کم‌ترین اولویت را دارد. با توجه به نتایج همبستگی پیرسون مشخص شد بین شاخص‌های فردی، آموزش و پژوهش، اقتصادی و زیرساختی با سطح کارآفرینی آن‌ها رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین بر اساس نتایج حاصل از تحلیل مسیر شاخص فردی با ضریب تاثیر (۰/۳۳۴) و در مرتبه‌ی بعد شاخص آموزش و پژوهش با ضریب تاثیر (۰/۲۳۸) و شاخص اقتصادی با ضریب تاثیر (۰/۱۳۱) بیش‌ترین تاثیر را بر شکل‌گیری کارآفرینی روستایی دارند (Darban Astana and et al, 2021). اکبری و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «تحلیل راهبردی مدیریت مطلوب روستایی و کارآفرینی بر مبنای اقتصاد گردشگری روستای میقان» به این نتیجه رسیده اند که بر مبنای نظر

پرسش شوندگان، تحلیلهای حاصل از SWOT نشان میدهد که قوت و ضعفهای موجود در روستا به مثابه عوامل درونی مدیریت راهبردی امتیاز (۳/۱۲۸) و فرصتها و تهدیدهای بیرونی امتیاز (۳/۴۸۶) را کسب کرده اند. بر اساس امتیازهای مشخص شده در داده‌های میدانی، مهم‌ترین نقاط قوت روستا عبارت‌اند از: وجود سیستم گاز رسانی، وجود قابلیت‌های طبیعی مثل تالاب و چشمه، وجود جاذبه‌های جغرافیایی مانن تالاب؛ مهم‌ترین نقاط ضعف عبارت‌اند از: نبود آب کافی و از بین رفتن قنات‌ها و پایین رفتن آب‌های زیرزمینی، مهاجرت تعداد زیادی از مردم و کم شدن جمعیت. مهم‌ترین فرصتها عبارت‌اند از: احداث اقامتگاه بوم‌گردی، امکان رونق صنعت گردشگری، امکان گسترش کشاورزی و دامداری، امکان جذب گردشگر و مهم‌ترین تهدیدها عبارت‌اند از: احتمال تمام شدن آب‌های زیرزمینی، خشک شدن منابع آبی و مهاجرت به شهر، عدم توجه به کمبود آب و آبیاری. بر همین اساس در انتها جدول تحلیل راهبردهای مدیریت روستایی مبتنی بر توسعه گردشگری روستای میقان ارائه شده است (Akbari and et al, 2021). سلیمانی و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «طراحی مدل توسعه کارآفرینی پایدار در کسب و کارهای نواحی روستایی همدان» به این نتیجه رسیده اند. به منظور تحلیل داده‌های حاصل از ۱۰ مصاحبه، تحلیل محتوا و سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی صورت پذیرفت. کدهای باز، شامل ۲۲۹ مفهوم و کدهای محوری نیز شامل ۳۴ مقوله عمده بود که در مدل پارادایمی تحقیق، در قالب شرایط علی، شرایط واسطه‌ای، شرایط زمینه‌ای، راهبردها و پیامدها نشان داده شده است. مدل ارائه شده می‌تواند به عنوان ابزار تحلیلی و برنامه‌ریزی برای توسعه کارآفرینی پایدار روستایی مبنای عمل قرار گیرد تا بر مبنای آن به گونه‌ای منطقی و اصولی به بسترسازی، حل مشکل و اقدام در جهت دستیابی به پایداری در کسب و کارهای کارآفرینانه پرداخته شود (Soleimani et al. 2021). ملکی فرد و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «بررسی تاثیر انواع فعالیتهای کارآفرینی زنان روستایی بر امنیت غذایی پایدار خانوار (مورد مطالعه: شهرستان خرم آباد)» بیان داشتند که نتایج حاصل از آزمون کروسکال والیس نشان داد که از لحاظ امنیت غذایی پایدار، تفاوت معنی‌داری در انواع فعالیت کارآفرینی زنان روستایی در ابعاد مصرف و دستیابی وجود دارد ($P < 0.05$). بعلاوه نتایج حاصل از آزمون تعقیبی LSD در بعد دستیابی نشان داد که گروه صنایع دستی به صورت معنی‌داری ($P < 0.05$) با گروه صنایع تبدیلی و تولیدات کشاورزی تفاوت دارد و خانوارهای کارآفرین مشغول در فعالیت تولیدات کشاورزی و صنایع تبدیلی در بعد دستیابی از وضعیت بهتری نسبت به خانوارهای کارآفرین مشغول در فعالیت صنایع دستی برخوردارند. همچنین در بعد مصرف هم، خانوارهای کارآفرین مشغول در فعالیت صنایع تبدیلی وضعیت بهتری نسبت به گروه تولیدات کشاورزی دارند (Malekifard et al. 2021). یاسوری و نوروزی نژاد در مقاله خود تحت عنوان «فرا تحلیل کیفی ابعاد توسعه کارآفرینی زنان روستایی» به این نتیجه رسیده اند که مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر توسعه کارآفرینی زنان روستایی عبارت‌اند از: سطح سواد و دانش فردی زنان روستایی، شرکت در دوره‌های آموزشی کارآفرینی، کسب درآمد، عامل عضویت در گروه‌های ثانویه، حمایت خانواده، حمایت نهادهای دولتی و عامل حمل و نقل است (Yasuri and Norouzi Nejad, 2021). رستمی و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «تحلیل عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی نواحی روستایی؛ مورد مطالعه: روستاهای بخش چندار شهرستان ساوجبلاغ» به این نتیجه رسیده اند که وضعیت مولفه‌های کارآفرینی در مناطق روستایی مورد مطالعه کمی بالاتر از مقدار متوسط است. مناسب‌ترین شرایط را می‌توان در بعد زیر ساختی و فردی و سپس به ترتیب در مولفه‌های اقتصادی، اجتماعی و نهادی مشاهده کرد. نتایج بدست آمده از تحلیل عوامل نشان می‌دهد که در روستاهای مورد مطالعه مولفه‌های زیرساختی و فردی کارآفرینی فراهم بوده، اما مولفه‌های اقتصادی و به خصوص اجتماعی و نهادی مهیا نیست (Rostami et al, 2022). شریف زاده و شاه‌رخی ساردو، به پدیدارشناسی چالش‌های توسعه کارآفرینی روستایی از دیدگاه کارآفرینان پیشرو در بخش مرکزی شهرستان جیرفت پرداخته و به این نتیجه رسیده اند که چالش‌های توسعه کارآفرینی کشاورزی در بستر مناطق روستایی در قالب ۷ محور «اقتصادی؛ سیاست گذاری و برنامه‌ریزی؛ پشتیبانی و حمایتی؛ آموزشی و ارتباطی-اطلاع رسانی؛ زیرساختی؛ فرهنگی؛ شخصیتی-روانشناختی» قابل تفکیک است. اقتصاد بسته، برنامه ریزی متمرکز، تحولات بین المللی، بی ثباتی در قیمت نهاده‌ها و فروش محصولات؛ اخذ مالیات‌های سنگین از کسب و کارها؛ هزینه‌های حمل و

نقل؛ نبود سرمایه و نقدینگی، نرخ بهره بانکی، بی‌اعتمادی به سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و روستایی مهم این چالش‌ها بودند. در پایان راهکارهایی عملیاتی برای کنترل و تعدیل چالش‌ها ارائه گردید (Sharifzade and Sharokhi, 2022). سلیمانی و ترکی هرچگانی در مقاله خود تحت عنوان «موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی روستاهای گردشگری پذیر (مطالعه موردی، روستاهای بخش مرکزی شاهین شهر)» به این نتیجه رسیده‌اند که هدف از پژوهش حاضر، شناسایی موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی بوده در میان زنان روستایی گردشگر پذیر بخش مرکزی شهرستان شاهین شهر و میمه انجام شده است. پس از توزیع پرسشنامه تجزیه و تحلیل آماری جهت آزمون فرضیات انجام شد. در فرضیه اول با عنایت به اینکه سطح معنی داری محاسبه شده (۰/۰۲) از سطح معنی داری (۰/۰۵) کمتر می‌باشد و مقدار ضریب همبستگی (۰/۶۴) می‌باشد. همچنین در فرضیه دوم با سطح معنی داری (۰/۰۰) و ضریب همبستگی ۰/۶۹ فرضیه دوم هم مورد تایید می‌باشد (Soleimani and Torki Harchgani, 2023). تقی زادفانید و شهبازی به کارآفرینی روستایی در محمودآباد خدابنده (زنجان): چشم‌اندازها و چالش‌ها پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که کارآفرینی در توسعه روستایی نقش بسیار موثری به مانند بالا رفتن سطح رفاه، کاهش فقر، توسعه اشتغالزایی و... دارد و این روستا پتانسیل و قابلیت‌های کارآفرینی دارد اما میزان توسعه کارآفرینی در آن پایین است. چالش‌هایی به مانند روند دریافت اعتبارات از بانک‌ها، کمبود منابع مالی، زیرساخت ارتباطات و حمل و نقل، مشکلات اقتصادی و بازاریابی، چالش‌های تکنولوژیکی، سطح پایین آموزش مورد شناسایی قرار گرفته و در پایان نیز پیشنهادهای به منظور رفع چالش‌ها ارائه شده است (Taghizade Fanid and Shahbazi, 2023). جوادی چهارراه و همکاران در مقاله خود تحت عنوان «تأثیر عملکرد سازمان‌ها و نهادها در توسعه کارآفرینی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان کلات)»، به این نتیجه رسیده‌اند که، میانگین متغیرهای مرتبط با ارزیابی عملکرد نهادها و سازمان‌های مرتبط در توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای مورد مطالعه مطابق آزمون علامت یک نمونه‌ای، معادل (۴/۰۵) بوده است که بیانگر آن است که عملکرد نهادها و سازمان‌های مرتبط در توسعه کارآفرینی روستایی تأثیر زیادی داشته است (Javadi, 2023). Chaharrah et al, 2023). شهبازی و کاملی در مقاله خود تحت عنوان «جایگاه کارآفرینی روستایی در توسعه پایدار» به این نتیجه رسیده‌اند که کارآفرینی به عنوان یکی از مهمترین تلاش‌های توسعه روستایی شناخته شده است. کارآفرینی در بافت روستایی متوجه ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در مناطق روستایی و ایجاد کارهای مخاطره آمیز جدید می‌باشد و گستردگی و تنوع زیادی دارد. یکی از عوامل موثر در توسعه روستایی، کارآفرینی است؛ زیرا، کارآفرینی می‌تواند با خلق فرصت‌های جدید اشتغال و درآمد، نقش موثری در بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها داشته باشد. به همین دلیل، سنجش میزان کارآفرینی روستاییان و تلاش برای توسعه و تقویت کارآفرینی در فرایند توسعه روستایی، از طریق فراهم کردن زمینه‌های اولیه آن، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در مجموع با متنوع سازی فعالیت‌های اقتصادی توسط کارآفرینان به اهداف راهبردی توسعه روستایی؛ افزایش رفاه انسانی، جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها، فقر زدایی و عدالت اجتماعی و... خواهد شد (Shahbazi and Kameli, 2023).

روش شناسی

هدف از پژوهش حاضر الگوی فضایی موانع کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان فومن است. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی، با استفاده از روش پیمایشی و کتابخانه‌ای و اسنادی است. جامعه آماری مورد مطالعه کلیه ساکنان مناطق روستایی شهرستان فومن بوده که طبق آخرین سرشماری عمومی کشور در سال ۱۳۹۵، دارای ۱۸۶۷۵ خانوار و ۵۴۴۳۲ نفر جمعیت روستایی می‌باشد (سرشماری عمومی نفوس و مسکن، شهرستان فومن ۱۳۹۵). کارآفرینان در این پژوهش کلیه روستاییانی هستند که به شغلی جدا از کشاورزی و باغداری مشغول بوده و کسب درآمد می‌کنند. بنابراین کلیه ساکنان نواحی روستایی شهرستان فومن در این پژوهش را شامل می‌باشند که با توجه به مشخص بودن جامعه آماری مورد مطالعه از تمام شماری استفاده شده و حجم نمونه ۱۵۶ نفرمدیر محلی اعم از شورا و افراد باسواد در مناطق فوق می‌باشد. ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه محقق ساخته بود، روایی صوری پرسشنامه توسط پنل متخصصان مورد تأیید

قرارگرفت و برای تعیین پایایی کمی پرسشنامه نیز از ضریب آلفای کرونباخ، استفاده شد که مقدار آلفای ذکر شده برای قسمت‌های مختلف پرسش‌نامه (۰/۸۶۸) محاسبه شد. به منظور به دست آوردن سنجش دیدگاه ساکنان در خصوص مؤلفه‌های ذکر شده از روش I موران محلی استفاده شد.

آماره I موران محلی (ALMI)

تحلیل خوشه و ناخوشه نیز به شاخص I موران محلی (آنسلین) نیز معروف است، این شاخص الگوی بهینه برای نمایش توزیع آماری پدیده‌ها در فضا می‌باشد. برای تحلیل خوشه و ناخوشه، مقدار شاخص I موران محلی، نمره Z و P value که بیانگر معنی‌داری شاخص است، محاسبه می‌شود. این آماره براساس رابطه (۱) محاسبه می‌شود.

$$I_i = \frac{x_i - \bar{x}}{S_i^2} \sum_{j=1}^n w_{ij} w_{ij} (x_i - \bar{x}) \quad \text{رابطه (۱)}$$

در این رابطه z و i وزن فضایی بین سلول، w_{ij} میانگین ویژگی مربوطه و \bar{x} و i ویژگی سلول x_i می‌باشد. مقدار S_i^2 از رابطه زیر بدست می‌آید.

$$S_i^2 = \frac{\sum_{j=1, j \neq i}^n w_{ij}}{n-1} - \bar{x}^2 \quad \text{رابطه (۲)}$$

در این رابطه n برابر با تعداد کل عوارض است. در این آماره امتیاز استاندارد Z محاسبه شده و در یک سطح اطمینان مورد آزمون قرار می‌گیرد. امتیاز استاندارد ZI_i به صورت زیر محاسبه می‌شود.

$$ZI_i = \frac{I_i - E[I_i]}{\sqrt{V[I_i]}} \quad \text{رابطه (۳)}$$

در این رابطه امید ریاضی $E[I_i]$ برابر با

$$E[I_i] = - \frac{\sum_{j=1, j \neq i}^n w_{ij}}{n-1} \quad \text{رابطه (۴)}$$

و واریانس $V[I_i]$ برابر با

$$V[I_i] = E[I_i^2] - E[I_i]^2 \quad \text{رابطه (۵)}$$

در این تحلیل اگر مقدار I_i مثبت و معنی‌دار باشد بیانگر این است که سلول‌های موجود توسط سلول‌های مشابه خود محاصره شده‌اند. مقادیر مثبت I_i نشان‌دهنده این است که سلول مورد نظر با مقادیر مشخص توسط سلول‌هایی با مقادیر مشابه احاطه شده است (بالا-بالا یا پایین-پایین)، و به اینگونه سلول‌ها خوشه گفته می‌شود. از طرف دیگر مقادیر منفی و معنی‌دار I_i بیانگر آن است که سلول مورد نظر توسط سلول‌هایی که از لحاظ ارزشی اصلاً مشابهتی با یکدیگر ندارند احاطه شده است (بالا-پایین یا پایین-بالا)، که به اینگونه سلول‌ها، ناخوشه گفته می‌شود و وجود چنین سلول‌هایی حاکی از همبستگی فضایی منفی است (علیچانی و همکاران، ۱۳۹۴).

قلمرو جغرافیایی پژوهش

فومن شهرستانی است که در محدوده جنوب غربی استان گیلان واقع شده و با وسعتی معادل (۷۷۷/۹) کیلومتر مربع از سمت شمال به شهرستان‌های: صومعه سرا و ماسال، از سمت جنوب به شهرستان‌های شفت و طارم زنجان، از سمت شرق به شهرستان رشت و از غرب به شهرستان خلخال استان اردبیل هم‌مرز و متصل می‌باشد. مرکز این شهرستان، شهر فومن است که در ۲۷ کیلومتری غرب شهر رشت (مرکز استان) واقع گردیده است. در حال حاضر این شهرستان دارای ۱۶۹ روستا بوده که ۱۵۶ روستای آن دارای سکنه و ۱۳ روستای خالی از سکنه است. از نظر تقسیمات کشوری شامل دو بخش مرکزی و سردار جنگل، سه شهر به اسامی فومن و ماکلوان و ماسوله و شش دهستان به اسامی آلیان، رودپیش، سردار جنگل، گشت، گوراب پس و لولمان است (سالنامه آماری استان گیلان، ۱۴۰۱).

یافته‌ها و بحث

در راستای الگوی فضایی موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان فومن مولفه‌هایی مانند موانع مالی، موانع فرهنگی - اجتماعی، وجود یا عدم وجود امکانات، موانع فردی، موانع خانوادگی و موانع دولتی در کار آفرینی مناطق روستایی شهرستان فومن انتخاب شده که هر یک به زیر مولفه‌هایی تقسیم گردیده و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

جدول ۱. موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان فومن

موانع مالی	موانع فرهنگی - اجتماعی	امکانات و نقش آن	موانع فردی	موانع خانودگی	موانع دولت
میزان درآمد خانواده و تاثیر آن در کفاف زندگی شما	حسادت اطرافیان	عوامل طبیعی (سیل، افات، بیماری) مانع نبودن برای ایجاد کسب و کار جدید	سطح سواد من و مانع نبودن در ایجاد کسب و کار جدید	میزان آزادی شما از نهادهای دولتی ما را از نیازهای بازار مصرف	مطلع نمودن
هزینه حمل و نقل و مانع نشدن از راه‌اندازی کسب و کار جدید	میزان اطلاع از وام	میزان دسترسی داشتن به جاده مناسب	داشتن جرات ریسک‌پذیری برای انجام کار جدید	میزان اجازه سرپرست خانواده جهت راه اندازی کسب و کار	میزان تاثیر دولت در ایجاد کسب و کار جدید
توان مالی مانع نشدن برای ایجاد کار جدید	داشتن میل به زندگی در روستا	داشتن امکانات لازم برای تولید کشاورزی، دام و طیور، صنایع دستی و ...	واگذاری مسئولیت کاری به من و انجام درست آن	میزان آزادی شما از طرف خانواده برای فروش محصول تولید شده.	کار جدید
میزان مشارکت در امور اجتماعی کار کردن زنان و مردان در کنار هم	میزان مشارکت در امور اجتماعی کار کردن زنان و مردان در کنار هم	دسترسی به بازار فروش و تأثیر آن در راه‌اندازی کسب و کار جدید	کارهای منزل و تاثیر آن در راه‌اندازی کسب و کار جدید		

موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان فومن: نوانی و مطالعات فرهنگی

در راستای موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان فومن ابتدا مولفه مالی با متغیرهایی مانند میزان درآمد خانواده و تاثیر آن در کفاف زندگی، هزینه حمل و نقل و مانع نشدن از راه‌اندازی کسب و کار جدید و توان مالی مانع نشدن برای ایجاد کار جدید، سپس مولفه فرهنگی - اجتماعی با دارا بودن متغیرهایی مانند حسادت اطرافیان، میزان اطلاع از وام، داشتن میل به زندگی در روستا، میزان مشارکت در امور اجتماعی، عیب نبودن کارکردن زنان و مردان روستای ما در کنار هم، پس از آن عدم وجود امکانات با متغیرهایی مانند عوامل طبیعی (سیل، افات، بیماری)، میزان دسترسی داشتن به جاده مناسب، داشتن امکانات لازم برای تولید کشاورزی، دام و طیور، صنایع دستی و ... و دسترسی به بازار فروش و تاثیر آن در راه‌اندازی کسب و کار جدید، سپس موانع فردی با متغیرهایی مانند سطح سواد من و مانع نبودن در ایجاد کسب و کار جدید، داشتن جرات ریسک‌پذیری برای انجام کار جدید، واگذاری مسئولیت کاری به من و انجام درست آن و کارهای منزل و تاثیر آن در راه‌اندازی کسب و کار جدید، سپس موانع خانوادگی میزان آزادی شما از طرف خانواده برای فروش محصول تولید شده، میزان اجازه سرپرست خانواده جهت راه‌اندازی کسب و کار جدید و در نهایت موانع دولتی با متغیرهایی مانند میزان تاثیر دولت در ایجاد کسب و کار جدید، مطلع نمودن نهادهای دولتی ما

را از نیازهای بازار مصرف با استفاده از پرسشنامه مورد ارزیابی قرار گرفته که نتایج جامعه آماری با بیش از ۸۵ درصد متوسط، زیاد و بسیار زیاد بیان نموده‌اند.

جدول ۲. مولفه‌های تأثیرگذار موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان فومن

موانع	گونه	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد
موانع مالی در	میزان درآمد خانواده	۱	۴	۸۵	۵	۵
کارآفرینی	هزینه حمل و نقل	۱	۶	۷۳	۱۷	۳
	توان مالی برای ایجاد کار جدید	۳	۵	۷۱	۱۷	۴
	حسادت اطرافیان	۶۴	۷	۲۱	۵	۳
موانع فرهنگی -	میزان اطلاع از وام	۸	۴۸	۳۰	۱۰	۴
اجتماعی	داشتن میل به زندگی در روستا	۳	۷،۱	۶۰	۱۷	۱۲،۹
	میزان مشارکت در امور اجتماعی	۲	۷،۱	۵۱	۲۸	۱۱،۹
	عیب نبودن کارکردن زنان و مردان روستای ما در کنار هم	۱	۳	۶۲	۲۶	۸
	عوامل طبیعی (سیل، افات، بیماری)	۰	۵	۶۴	۲۵	۶
	میزان دسترسی داشتن به جاده مناسب	۱	۵	۶۹	۲۱	۴
	داشتن امکانات لازم برای تولید کشاورزی، دام و طیور، صنایع دستی و	۰	۴	۶۱	۲۷	۸
امکانات و موانع	دسترسی به بازار فروش	۱	۵	۶۷	۲۳،۱	۳،۹
کارفرینی	میزان سطح سواد من	۰	۷	۶۰	۲۶	۷
	داشتن جرات ریسک‌پذیری برای انجام کار جدید	۰	۷	۶۶	۲۱	۶
	واگذاری مسئولیت کاری به من و انجام درست	۰	۵	۶۷	۲۱	۷
	کارهای منزل و تأثیر آن در راه اندازی کسب و کار جدید	۰	۴	۶۷	۲۲	۷
موانع خانودگی	میزان آزادی شما از طرف خانواده برای فروش محصول تولید شده	۲	۳	۶۷	۲۳،۱	۴،۹
	میزان اجازه سرپرست خانواده جهت راه اندازی کسب و کار جدید به شما	۱	۴	۶۳	۲۶	۶
دولت و موانع	میزان تأثیر دولت در ایجاد کسب و کار جدید	۱	۳	۵۵	۲۳،۱	۱۷،۹
کارآفرینی	مطلع نمودن نهاد های دولتی ما را از نیازهای بازار مصرف	۲	۳	۴۴	۳۱	۲۰

تحلیل فضایی موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان فومن

در راستای تحلیل فضایی موانع کارآفرینی نقاط روستایی شهرستان فومن، مولفه کارآفرینی با زیر مولفه‌های مالی، فرهنگی-اجتماعی، امکانات، فردی، خانوادگی و دولتی از بعد مکانی مورد ارزیابی قرار گرفته که نتایج به شرح زیر می‌باشد.

نقش عوامل مالی بعنوان موانع کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان فومن

یکی از موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان فومن عوامل مالی بوده که با استفاده از روش I موران محلی (ALSI) مورد بررسی قرار گرفت. الگوی فضایی موانع مالی نشان می‌دهد که نقاط روستایی در زمینه مولفه مالی (شامل کفایت درآمد خانوار، توانایی مالی ایجاد کار و مشکل حمل و نقل) در پهنه شهرستان بطور یکسان عمل کرده و دارای رفتار تصادفی هستند. بعبارت دیگر تمامی روستاها از شرایط نسبتاً یکنواختی در زمینه مالی برخوردار بوده و فقط ۱ روستا از الگوی خوشه‌ای بالا- پایین (HL) پیروی کرده و از لحاظ شاخص مالی نسبتاً به روستاهای اطراف در سطح بالاتری قرار دارد.

جدول ۳. نقش عوامل مالی بعنوان موانع کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان فومن

ردیف	LMiIndex	LMiZScore	LMiPValue	نوع خوشه
۱	-۰/۰۰۳۵	-۲/۵۵۳۳	۰/۰۱۰۷	LH
۲	-۰/۰۰۵۹	-۴/۲۹۲۳	۰/۰۰۰۰	LH
۳	-۰/۰۰۶۲	-۲/۹۷۲۵	۰/۰۰۳۰	HL

تحلیل مکانی مولفه فرهنگی- اجتماعی و تاثیر آن در موانع کارآفرینی

در همین راستا، تحلیل مکانی مولفه فرهنگی- اجتماعی در روستاهای شهرستان نیز مشابه مولفه مالی بوده و رفتار تصادفی بر کل روستاهای شهرستان غالب می‌باشد. به عبارت دیگر در روستاهای مورد مطالعه موانع فرهنگی و اجتماعی از قبیل حسادت، عدم اطلاع از وام کارآفرینی، میل به زندگی در روستا، مشارکت در امور اجتماعی و مسئله کار زنان در کنار مردان در روستاهای مورد نظر تفاوت معنی‌داری را نشان نمی‌دهد که باعث عدم همگنی در فضای شهرستان فومن گردد. البته یک روستا از الگوی بالا- بالا (HH) و دو روستای دیگر که در فاصله نسبتاً زیاد از هم قرار دارند از الگوی بالا- پایین (HL) تبعیت می‌کنند.

جدول ۴. نقش عوامل فرهنگی- اجتماعی بعنوان موانع کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان فومن

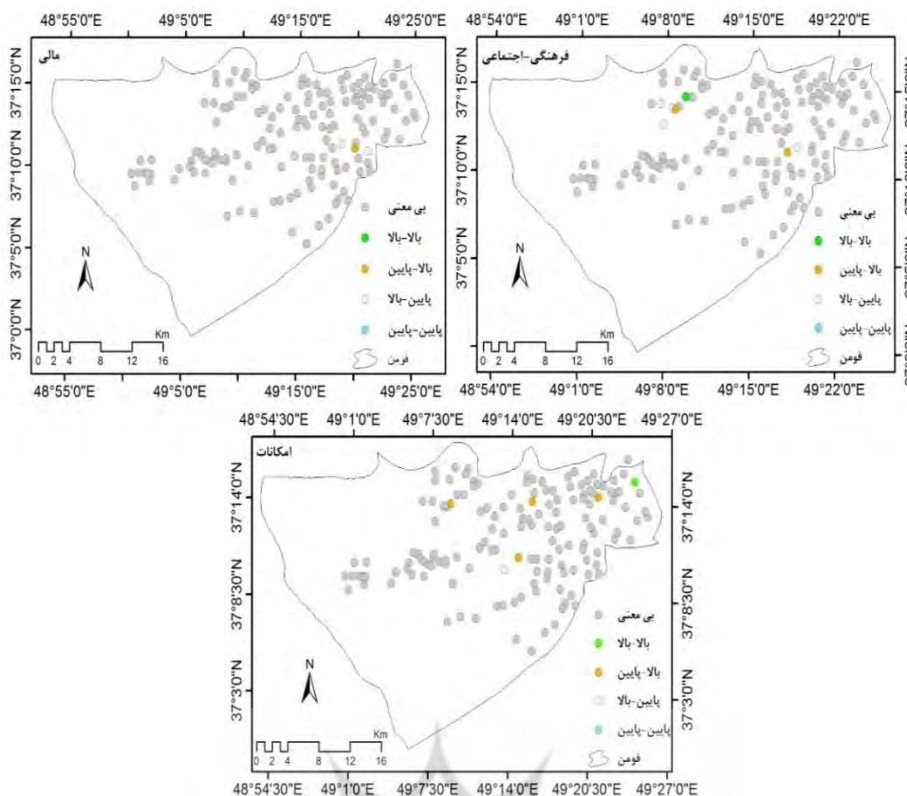
ردیف	LMiIndex	LMiZScore	LMiPValue	نوع خوشه
۱	-۰.۰۱۸۵	-۷.۶۷۰۹	۰.۰۰۰۰	LH
۲	-۰.۰۰۲۶	-۲.۰۱۰۶	۰.۰۴۴۴	LH
۳	۰.۰۰۶۹	۴.۲۹۱۸	۰.۰۰۰۰	HH
۴	-۰.۰۰۳۳	-۲.۴۴۶۳	۰.۰۱۴۴	HL
۵	-۰.۰۰۲۰	-۲.۶۷۵۶	۰.۰۰۷۵	LH
۶	-۰.۰۱۲۶	-۴.۵۱۸۴	۰.۰۰۰۰	HL
۷	-۰.۰۰۳۸	-۲.۸۸۹۹	۰.۰۰۳۹	LH

تحلیل مکانی عدم وجود امکانات بعنوان موانع کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان فومن

در راستای بررسی موانع کارآفرینی در روستاهای شهرستان فومن، تحلیل مکانی امکانات نقاط روستایی در گستره شهرستان بیانگر آن است که یک روستا از الگوی بالا-بالا (HH) و چهار روستا از الگوی بالا-پایین (HL) و بقیه روستاها از هیچ الگوی مشخصی تبعیت نکرده و دارای رفتار تصادفی هستند. عبارت دیگر مولفه امکانات که شامل دسترسی جاده‌ای، امکانات تولید و فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی و همچنین دسترسی به بازار فروش است در سطح شهرستان همگن عمل می‌کند.

جدول ۵. نقش عدم وجود امکانات بعنوان موانع کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان فومن

FID	LMiIndex	LMiZScore	LMiPValue	نوع خوشه
۱	۰.۰۰۲۲	۲.۰۶۱۰	۰.۰۳۹۳	HH
۲	-۰.۰۰۲۰	-۲.۰۷۷۰	۰.۰۳۷۸	HL
۳	-۰.۰۰۵۴	-۲.۱۶۶۵	۰.۰۳۰۳	HL
۴	-۰.۰۰۰۹	-۱.۹۹۲۹	۰.۰۴۶۳	LH
۵	-۰.۰۰۴۱	-۲.۳۰۵۵	۰.۰۲۱۱	HL
۶	-۰.۰۱۰۲	-۴.۱۱۱۷	۰.۰۰۰۰	HL

شکل ۱. تحلیل فضایی موانع کارآفرینی روستاهای شهرستان فومن با روش I موران محلی (ALSI)

تحلیل مکانی موانع فردی، خانوادگی و دولتی در کارآفرینی

از جمله موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان فومن موانع فردی، خانوادگی و دولتی بوده که با روش I موران محلی (ALSI) مورد بررسی قرار گرفته و هریک به تفکیک مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

موانع فردی و خانوادگی در کارآفرینی

نتایج بدست آمده موانع فردی، خانوادگی نشان می‌دهد که الگوی کلی حاکم بر آنها از نوع تصادفی است. در مولفه فردی نیز زیر مولفه‌هایی همچون جرأت ریسک‌پذیری، سطح سواد، مسئولیت‌پذیری و انجام کار نیز در دو روستا نسبت به سایر روستاها از الگوی بالا-بالا (HH) تبعیت کرده و یک روستای آن دارای الگوی بالا-پایین (HL) است. در همین راستا، زیر مولفه‌های مولفه خانوادگی یعنی آزادی خانوادگی در فروش محصول تولیدی و اجازه سرپرست خانوار برای کارآفرینی از رفتار تصادفی در پهنه شهرستان برخوردار بوده و فقط دو روستا از الگوی بالا-پایین (HL) و یک روستا از الگوی پایین-پایین (LL) تبعیت می‌کند.

جدول ۶. نقش عوامل فردی بعنوان موانع کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان فومن

ردیف	LMiIndex	LMiZScore	LMiPValue	نوع خوشه
۱	-۰/۰۱۰۳	-۴/۹۴۵۹	۰/۰۰۰۰	HL
۲	۰/۰۱۲۲	۱۰/۵۴۹۸	۰/۰۰۰۰	HH
۳	۰/۰۱۳۳	۱۳/۶۰۸۴	۰/۰۰۰۰	HH

در همین راستا، زیر مولفه‌های مولفه خانوادگی یعنی آزادی خانوادگی در فروش محصول تولیدی و اجازه سرپرست خانوار برای کارآفرینی از رفتار تصادفی در پهنه شهرستان برخوردار بوده و فقط دو روستا از الگوی بالا-پایین (HL) و یک روستا از الگوی پایین-پایین (LL) تبعیت می‌کند.

جدول ۷. نقش عوامل خانوادگی بعنوان موانع کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان فومن

ردیف	LMiIndex	LMiZScore	LMiPValue	نوع خوشه
۱	۰/۰۰۴۱	۲/۷۲۹۱	۰/۰۰۶۴	LL
۲	-۰/۰۰۷۱	-۳/۰۴۷۴	۰/۰۰۲۳	LH
۳	-۰/۰۰۷۲	-۲/۶۱۵۳	۰/۰۰۸۹	LH
۴	-۰/۰۲۵۴	-۹/۳۷۹۷	۰/۰۰۰۰	HL
۵	-۰/۰۰۲۱	-۲/۶۰۹۱	۰/۰۰۹۱	HL

الگوی فضایی موانع دولتی در کارآفرینی

الگوی فضایی موانع دولتی در کارآفرینی یعنی نقش دولت در ایجاد کسب و کار و اطلاع‌رسانی نهادهای دولتی از نیازهای بازار مصرف نیز از نوع تصادفی بوده و ۳ روستا این شهرستان از الگوی بالا-بالا (HH)، ۳ روستا از الگوی بالا-پایین (HL) و ۱ روستا از الگوی پایین-پایین (LL) پیروی کرده و الگوی کلی حاکم بر روستا تصادفی است. یعنی تفاوت معنی‌داری بین مولفه دولتی در روستاهای شهرستان (به استثنای مورد ذکر شده) وجود ندارد.

جدول ۸. نقش عوامل دولتی بعنوان موانع کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان فومن

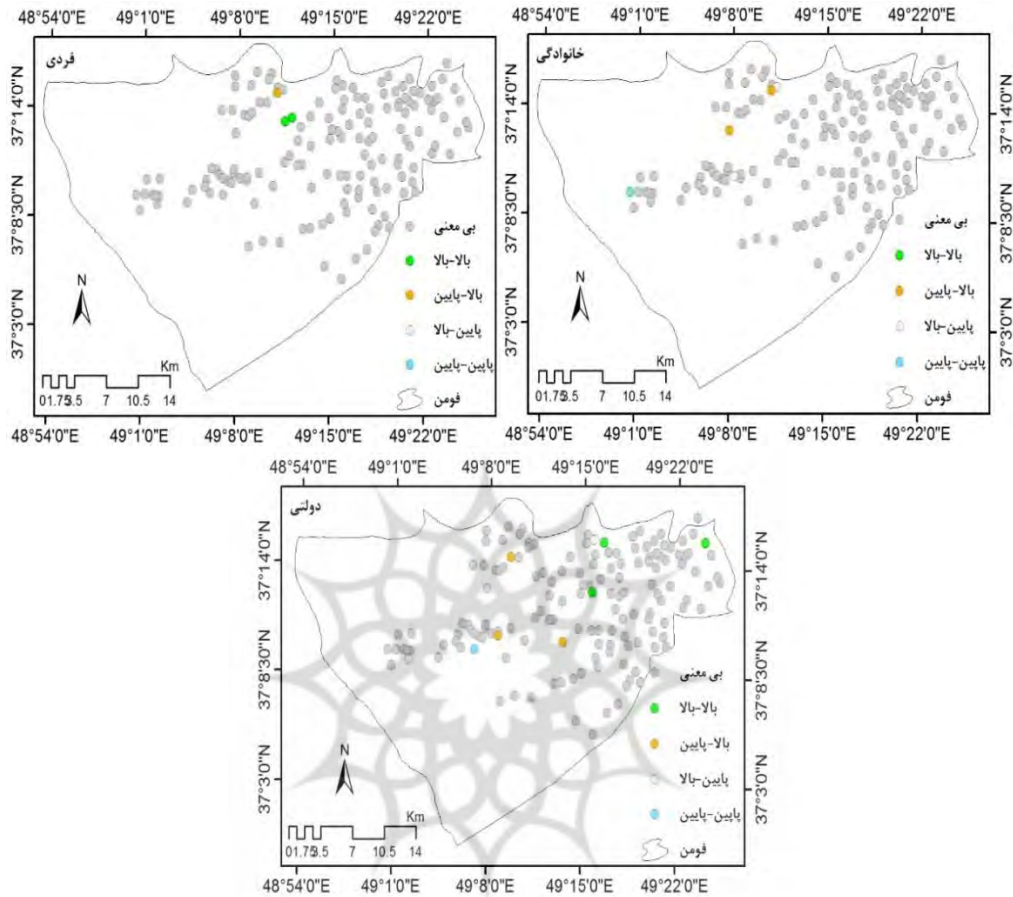
ردیف	LMiIndex	LMiZScore	LMiPValue	نوع خوشه
۱	-۰/۰۰۴۲	-۱/۹۶۵۴	۰/۰۴۹۴	LH
۲	۰/۰۰۴۶	۲/۳۱۱۹	۰/۰۲۰۸	HH
۳	۰/۰۰۴۲	۳/۸۹۸۲	۰/۰۰۰۱	HH
۴	۰/۰۰۴۰	۲/۵۲۵۳	۰/۰۱۱۶	LL
۵	-۰/۰۱۰۲	-۲/۸۷۰۳	۰/۰۰۴۱	HL
۶	-۰/۰۰۳۰	-۶/۵۲۸۴	۰/۰۰۰۰	HL
۷	-۰/۰۰۷۷	-۴/۲۸۱۷	۰/۰۰۰۰	HL
۸	۰/۰۰۵۴	۳/۱۶۰۷	۰/۰۰۱۶	HH
۹	-۰/۰۰۵۱	-۲/۴۰۹۵	۰/۰۱۶۰	LH

در نهایت الگویابی فضایی- مکانی کارآفرینی در روستاهای شهرستان فومن از بعد موانع کارآفرینی (مالی، فرهنگی- اجتماعی، عدم وجود امکانات، فردی، خانوادگی و دولتی) نشان داد که الگوی حاکم از نوع تصادفی بوده و رفتار غیر تصادفی در برخی از نقاط روستایی بصورت محدود وجود داشته است که این رفتارها با آماره I موران محلی به اشکال مختلف خوشه‌ای و غیر خوشه‌ای یعنی بالا-بالا (HH)، پایین-پایین (LL)، بالا-پایین (HL) و پایین-بالا (LH) ظاهر شده است.

جدول ۹. نتایج آماره I موران محلی به اشکال مختلف خوشه‌ای و غیر خوشه‌ای

موقعه	زیر مولفه	نوع الگو					کل
		بی معنی	بالا-بالا (HH)	پایین-پایین (LL)	بالا-پایین (HL)	پایین-بالا (LH)	
موانع کارآفرینی	عوامل مالی	۱۵۳	۰	۰	۱	۲	۱۵۶
	فرهنگی- اجتماعی	۱۵۰	۱	۰	۲	۳	۱۵۶

عدم وجود امکانات	۱۵۰	۱	۰	۴	۱	۱۵۶
فردی	۱۵۳	۲	۰	۱	۰	۱۵۶
خانوادگی	۱۵۱	۰	۱	۲	۲	۱۵۶
دولتی	۱۴۷	۳	۱	۳	۲	۱۵۶

شکل ۲. تحلیل فضایی موانع کارآفرینی روستاهای شهرستان فومن با روش I موران محلی (ALSI)

نتیجه گیری

در راستای موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان فومن از جمله مولفه مالی، مولفه فرهنگی - اجتماعی، امکانات، موانع فردی، موانع خانودگی و دولتی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته که نتایج حاصل از نظرسنجی جامعه آماری پاسخ‌دهنده بیانگر اینست که بیش از ۸۵ درصد پاسخ دهندگان معتقدند که متغیرهای فوق تاثیر متوسط، زیاد و بسیار زیادی در کارآفرینی مناطق روستایی دارند. الگوی فضایی موانع کارآفرینی مانند موانع مالی، مولفه فرهنگی - اجتماعی، امکانات در نقاط روستایی، موانع فردی، خانوادگی و موانع دولتی با استفاده از روش I موران محلی (ALSI) نشان می‌دهد که نقاط روستایی در همه زمینه‌ها در پهنه شهرستان بطور یکسان عمل کرده و دارای رفتار تصادفی هستند. به عبارت دیگر تمامی روستاها از شرایط نسبتاً یکنواختی در زمینه مالی برخوردار بوده و فقط ۱ روستا از الگوی خوشه‌ای بالا-پایین (HL) پیروی کرده و از لحاظ شاخص مالی نسبتاً به روستاهای اطراف در سطح بالاتری قرار دارد. در مطالعه موانع فرهنگی و اجتماعی در روستاهای مورد نظر تفاوت معنی‌داری را نشان نمی‌دهد که باعث عدم همگنی در فضای شهرستان فومن گردد. البته یک روستا از الگوی بالا-بالا (HH) و دو روستای دیگر که در فاصله نسبتاً زیاد از هم قرار دارند از الگوی بالا-پایین (HL) تبعیت می‌کنند. تحلیل مکانی امکانات نقاط روستایی در گستره شهرستان

بیانگر آن است که یک روستا از الگوی بالا-بالا (HH) و چهار روستا از الگوی بالا-پایین (HL) و بقیه روستاها از هیچ الگوی مشخصی تبعیت نکرده و دارای رفتار تصادفی هستند. در مولفه فردی نیز در دو روستا نسبت به سایر روستاها از الگوی بالا-بالا (HH) تبعیت کرده و یک روستای آن دارای الگوی بالا-پایین (HL) است. در مولفه خانوادگی یعنی آزادی خانوادگی در فروش محصول تولیدی و اجازه سرپرست خانوار برای کارآفرینی از رفتار تصادفی در پهنه شهرستان برخوردار بوده و فقط دو روستا از الگوی بالا-پایین (HL) و یک روستا از الگوی پایین-پایین (LL) تبعیت می‌کند. در همین راستا، زیرمولفه‌های مولفه خانوادگی یعنی آزادی خانوادگی در فروش محصول تولیدی و اجازه سرپرست خانوار برای کارآفرینی از رفتار تصادفی در پهنه شهرستان برخوردار بوده و فقط دو روستا از الگوی بالا-پایین (HL) و یک روستا از الگوی پایین-پایین (LL) تبعیت می‌کند. الگوی فضایی موانع دولتی در کارآفرینی یعنی نقش دولت در ایجاد کسب و کار و اطلاع رسانی نهادهای دولتی از نیازهای بازار مصرف ۳ روستا این شهرستان از الگوی بالا-بالا (HH)، ۳ روستا از الگوی بالا-پایین (HL) و ۱ روستا از الگوی پایین-پایین (LL) پیروی کرده و الگوی کلی حاکم بر روستا تصادفی است. یعنی تفاوت معنی‌داری بین مولفه دولتی در روستاهای شهرستان (به استثنای مورد ذکر شده) وجود ندارد.

سیاسگذاری

مقاله حاضر مستخرج از رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی بوده که در گروه جغرافیای دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی از آن دفاع شده است.

منابع

- ایمانی، بهرام و احمد عظیمی. (۱۴۰۰). بررسی قابلیت‌ها و ظرفیت‌های توسعه کارآفرینی در نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستاهای بخش خورش رستم شهرستان خلخال)، *مجله روستا و توسعه پایدار فضا*، ۲(۴)، ۱-۱۶.
- تقی‌زادفانید، ابوالقاسم و شهبازی، حسین رضا. (۱۴۰۲). کارآفرینی روستایی در محمودآباد خدابنده (زنجان)، چشم‌اندازها و چالش‌ها، *مجله جغرافیا و روابط انسانی*، ۲۲(۱۷)، ۲۹۸-۳۱۴.
- جوادی چهارراه، مجید؛ علیزاده، کتایون و جعفری، حمید. (۱۴۰۲). تاثیر عملکرد سازمان‌ها و نهادها در توسعه کارآفرینی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان کلات). *مجله علوم جغرافیایی*، ۴۴(۱۵)، ۱۱۴-۱۲۸.
- حجی‌پور، محمد. (۱۴۰۰). پدیدارشناسی فضای کارآفرینی و کسب و کار روستایی در مناطق منتخب ایران (با تاکید بر چالش‌های زیسته). *نشریه جغرافیا و توسعه*، ۱۹(۶۴)، ۴۵-۷۶.
- حسینی‌نیا، غلامحسین و فلاحی، هادی. (۱۳۹۶). عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (نمونه مطالعه: مناطق روستایی شهرستان منوجان). *نشریه پژوهش‌های روستایی*، ۸(۱)، ۲۵-۳۵.
- خسروی پور، بهمن، سلیمانی هارونی، خدیجه و نادیا آئی. (۱۳۹۸). موانع کارآفرینی زنان روستایی بخش مرکزی استان کرمانشاه. *نشریه تعاون و کشاورزی (تعاون)*، ۸(۲۹)، ۱۳۳-۱۵۲.
- رحمانی‌فضلی، عبدالرضا و عزیزپور، فرهاد. (۱۳۹۸). تحلیل ظرفیت‌های توسعه کارآفرینی در ناحیه روستایی دامغان. *نشریه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۸(۲)، ۱۳۳-۱۵۶.
- رشیدیان، فاطمه، کلانتری، خلیل و براتی، علی‌اکبر. (۱۴۰۰). چالش‌ها و راهکارهای توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان بهار. (۴)۸، ۳۲، ۱-۲۰.
- ریاحی، وحید؛ جوان، فرهاد و شیخکانلوی میلان، امید. (۱۳۹۹). تحلیل اثرات صندوق کارآفرینی امید در توسعه اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: شهرستان خوی). *راهبردهای توسعه روستایی*، ۷(۳)، ۲۶۷-۲۸۵.
- سلیمانی، حسین و ترکی هرچگانی، معصومه. (۱۴۰۲). موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی روستاهای گردشگرپذیر (مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شاهین شهر). *ماهنامه پایشهر*، ۵(۵۲).

- شریف زاده، مریم و صالح شاهرخی ساردو. (۱۴۰۱). پدیدارشناسی چالش های توسعه کارآفرینی روستایی از دیدگاه کارآفرینان پیشرو در بخش مرکزی شهرستان جیرفت، *نشریه آموزش و مدیریت کارآفرینی*، دوره: ۱، شماره: ۱، ۱۹-۳۴.
- شهبازی، حسین رضا و مریم کاملی. (۱۴۰۲). جایگاه کارآفرینی روستایی در توسعه پایدار. *مجله جغرافیا و روابط انسانی*، ۲۱ (۱۰)، ۳۰۸-۳۱۷.
- علیدوست، سمیه و لشگرآرا، فرهاد. (۱۳۹۲). به موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی (مطالعه موردی: شهرستان گرمسار)، *نشریه پژوهش های ترویج و آموزش کشاورزی*، ۶ (۱) (پیاپی ۲۱)، ۷-۱۶.
- فراهانی، حسین و الوندی، مینا. (۱۳۹۹). تبیین چالش های کارآفرینی کسب و کارهای کوچک روستایی (مطالعه موردی روستاهای شهرستان بیجار)، *نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۲۰ (۵۷).
- مرادی، حوریه و جوان، فرهاد. (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر شکل گیری بنگاه های اقتصادی کارآفرینانه در روستاهای شهرستان کرمانشاه. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۷ (۲۳)، ۱۹-۳۶.
- مرادی، حوریه، جوان، فرهاد، امرایی، سپیده و بیرانوند، مریم. (۱۳۹۹). اثرات کارآفرینی روستایی در توسعه فضاهای پیراشهری شهرستان کرمانشاه. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۹ (۳۴)، ۶۳-۸۲.
- یاسوری، مجید و نوروزی نژاد، معصومه. (۱۴۰۰). فراتحلیل کیفی ابعاد توسعه کارآفرینی زنان روستایی، *نشریه زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)*، ۱۹ (۱)، ۲۱-۴۱.
- Amjad, A., & Sania Y. (2019). Social capital and entrepreneurial intention: Empirical evidence from a rural community in Pakistan. *Journal of Global Entrepreneurship Research* . 9(64).
- Balanovska, T, Gogulya, O., Kucher, O. (2020). The role of entrepreneurial activities in the development of rural areas in Ukraine. *TURYSTYKA I ROZWÓJ REGIONALNY*, DOI 10.22630/TIRR.2020.14.14
- Boiko, V. (2020). Green tourism as a perspective direction for rural entrepreneurship development, *ppp oонький ppppжнний ppppно-ооономийий унвpриигт*
- Borke Tunali & C, Sender. S. (2019). The determinate of entrepreneurship in Turkey, *Computer Science*, V 158: P 652-648.
- Conceição Cunha, Elisabeth Kastenzholz, Maria João Carneiro. (2020). Entrepreneurs in rural tourism: Do lifestyle motivations contribute to management practices that enhance sustainable entrepreneurial ecosystems?. *Journal of Hospitality and Tourism Management* 44(1):215-226, DOI:10.1016/j.jhtm.2020.06.007
- Hjalager, A. M., Kwiatkowski, G. (2018). Concepts, prospects and problems of entrepreneurship in rural festivals. *Journal of Rural Studie*, 63, 217-228.
- ISKAKOVA, M., Serikovna et al. (2021). Methods of State Support of Innovative Entrepreneurship. The Example of Rural Tourism. *Journal of Environmental Management and Tourism*, [S.l.], 12(2), 466-472.
- Maria Lúcia Pato and Aurora Amélia Castro Teixeira. (2018), Rural entrepreneurship: the tale of a rare event, January 2018, *Journal of Place Management and Development* 11(2):00-00, DOI:10.1108/JPM-08-2017-0085
- Mottiar, Z, Boluk, K, & Kline, C. (2018). The roles of social entrepreneurs in rural destination development, *Annals of Tourism Research*, 68:77-88, DOI:10.1016/j.annals.2017.12.001
- Sahoo Shweta Saibal, S. (2019). Increasing entrepreneurship in rural tourism for sustainable development: A study on Hirapur village of Odisha, 19(1), 17-23, Print ISSN : 2231-0649. Online ISSN : 2231-0657.
- Thelken, H & Jong, G, 2020. The impact of values and future orientation on intention formation within sustainable entrepreneurship, *Journal of Cleaner production*, 226, 1-50.